

Om naar het kiemen te kijken

Om naar het kiemen te kijken

Vroege gedichten en ook wel wat latere

Ed van der Aa

Herinneren is het verleden
verdelen
over heden en vergeten

In deemoed opgedragen aan alles
wat ertoe bijdraagt
niet te vergeten
wat was
wat is
en wat het worden zal
dat weet ik ook niet

ISBN: 9789402159622

Uitgave: Brave New Books

Met illustraties en fotobewerkingen van de auteur

© Ed van der Aa, 2017

edvanderaa@home.nl

Vroege gedichten en ook wel wat latere

Vanaf begin 1966, 17 jaar oud, heb ik me, even onbeholpen als experimenteel, gewaagd aan de poëzie of wat daarvoor door moet gaan. Soms ook wel proza, aanzetten tot verhalen, reisverslagen, brieven, e.d. Zoals ik eerder schreef in *Alles zou kunnen ophouden*, blz 8:

“Als het er echt op aankwam me uit te drukken in woorden resulteerde dat vrijwel altijd in poëzie. Zelfs als ik het wel eens waagde in proza te starten, 'ontaardde' het toch weer in poëzie. Waarmee ik bedoel dat de zinnen uitgemergeld raakten, de woorden zich beperkten tot de meest noodzakelijke, die qua innerlijk en uiterlijk bij elkaar moesten passen. Niet snel tevreden, zelden een voorzichtige glimlach, veel twijfel, veel schrappen.”

Een van mijn vroegste gedichten (waarschijnlijk uit 1966) is *Elementair*. Dat gedicht heb ik altijd voorgedragen de keren dat ik dat mocht doen. Omdat het voor mij aan de basis staat van mijn dichterschap, gaf ik er doorgaans deze uitleg bij:

“De leraar voor wie ik op de middelbare school de meeste bewondering had, was Ir. Nevels. Ik ben wat zijn vak (scheikunde) betreft nooit verder gekomen dan het stadium van de verbazing. Ik piekerde me ook in die tijd al suf over allerlei mysteries, leven, liefde en dood betreffende. En daar, achter zijn enorme altaar in een omhooglopend lokaal, stond een man, die feilloos wist hoe alles in elkaar zat en in elkaar paste. Hij wist wat ik niet wist en dat was heel veel. Ik vermoedde soms samenhangen, een zin achter alles, een reden voor mijn aanwezigheid op deze planeet en dan was het weer donker, zag ik niets meer.

Hij kalkte honderden magische bezweringsformules op het bord. Voor onze ogen verscheen de samenhang van organische en anorganische stoffen in simpele letters en cijfers. Brede glimlach van de hogepriester daarbij.

Ik begreep er niets van en dat wist hij. Hij had er begrip voor en bleef glimlachen, noemde mij een dromer. Hij was daarmee de eerste die mij op waarde wist te schatten.

Zijn steen der wijzen was het periodiek systeem. De kaart besloeg een groot deel van de rechterwand van het lokaal. Links waren de ramen. Daarachter de lucht, blauw, wit, grijs, donker, soms aardedonker. Nog verder weg wist ik haar, de zin, de reden voor mijn aanwezigheid in dit leven.”

Dhr. Nevels was zowaar een keer bij een voordracht van mij aanwezig (29 of 30 juni 1991). Hij heeft me welwillend aangehoord, wederom glimlachend. Hij vroeg mij zelfs een van mijn gedichtenbundels. Ik had er geen bij me.

Zo zijn dichters. Zij verkopen niet graag hun werk, zij lopen er niet mee te koop, ze houden het liever voor zichzelf. Doet zich dan een gelegenheid voor, staan ze met lege handen.

Na een halve eeuw ‘schrappen’ wordt het tijd om echt op te ruimen. Ik kan dat beter zelf doen dan het aan een ander over te laten de berg oud papier te vergroten met het resultaat van 50 jaar stug doorschrijven. Het leeghalen van de vele mappen en vooral het verscheuren van wat ik aan het papier heb toevertrouwd, geeft een dubbel gevoel. Enerzijds opluchting, anderzijds lijkt het op de schrijnende pijn van loslatende huid, van schaafwondjes, van jeuk waar je niet bijkomt, van heimwee naar alles wat verloren is gegaan, van verliezen tegen de tijd.

Laat ik de kwellung verzachten door wat restjes opzij te leggen, een deel digitaal in te vriezen en een behoorlijk aantal gedichten (ongeveer 150, kleinere niet meegeteld) in dit boek vast te leggen om ze een houding te geven in de ongewisse buitenwereld. Ik weet niet of ik er iemand een plezier mee doe. Tja, in ieder geval mezelf en wie me wil volgen: welkom!

Ik heb geen gedichten opgenomen die elders reeds gepubliceerd zijn. Zover dat mogelijk is, heb ik ze op jaartal (1966 t/m 2015) gerangschikt. Niet alles is te achterhalen. Ook niet waarom er gedichten ontbreken in bepaalde jaren.

Elementair

1966

Het hoofd van binnen
bekleed met droom
bekeek ik het periodiek systeem
in het scheikundelokaal
als een religieus patroon
Ik beleed mijn schuld
en mijn onschuld
in de naam van waterstof
en de andere elementen

Toen ik opmerkte
dat de vrouw ontbrak
werd ik uitverkoren
de proef op de som
te nemen

Ik daalde de trappen af
nam het boek
uit gewoonte mee
en sloeg geobsedeerd
de wetten gade die wit
afstaken tegen de zwarte
achtergrond
Het schemerde

Meer en meer
zette de hemel een keel op
Het volk lachte
en zwetend brak het mij op:
Meneer mag het licht aan?

Het regende
Het lachte

Poters

1967

Fragment uit mijn jeugd

De rammelende rooier trekt langzaam voorbij
schudt de aardappelen schoon
en maakt de aarde zacht
als het bed dat ik deel
met mijn jongere broer
Hij kruipt een eindje verder mee
met los werkvolk uit het dorp

De aardappelen stapelen zich op
in de mand en met veel moeite
schud ik hem leeg in een zak
Mijn blote voeten spelen met het zand
dat boven warm is en kouder wordt
naarmate ik dieper doordring
in de grond van mijn vader

Hij kijkt me weer aan het werk
maar als mijn zak vol is
ga ik erop zitten om uit te rusten
Vooral de rug heeft veel te lijden
in het aardappelseizoen

Een meisje rent lachend langs
In de aarde staan nu ook haar blote voeten
Na enige aarzeling besluit ik
in haar openingen
kleine aardappeltjes te leggen

Een meter of tien verder stond mijn vader
Er volgde een strenge winter
en we aten zijn aardappelen

De witte klim

1968

Wit loopt een lijn omhoog
de heuvel op
Een rul zandpad
in verblindend licht

Een bleke jongeling
struikelt over zijn stem
en zal nooit meer spreken

De eerste morgen

1968

Door de bomen schenkt het licht
Gods adem
over het pas beslapen mos

Een vogel roept zijn vroege vreugde
aan het bos als gesluisde bruid
De eerste morgen

Moeder met kind (alleen die neus.....), 1967

De langzame lente

1968

Je bent niet veel veranderd
Ik zie je aan schoonheid gewonnen
vrouwelijker

Door mijn ogen speelt
een Griekse godin overnacht
in je naakte leden

Sinds een godin
is overgestapt in maanwarmte
vraag ik telkens een teken

Je bent de langzame lente

In mijn korte adem
is alleen het kraken van de sneeuw
gesmolten

Eenvoudig gedicht

1968

Tien magere vingers
bidden tien stille gebeden
over je lieve lichaam
mijn tien vingers

Sporen van onkuisheid
van ongeremde hartstocht
over je lieve lichaam
blijven stille getuigen

Al wat verkeerd
gegroeid is verblijf ik
even hoog als de vogels
heb ik je lief

Een oude man

1968

Vreemd gaat een oude man
in zichzelf voort
door nauwe straatjes
de lege huizen langs
van zijn ouderdom

Op de vensterbanken
staan geraniums uitgebloeid

Voor de laatste keer
gaapt het raam
dan vallen de luiken dicht

Ouderdom, 1968

Homo Novus

1968

Een vlinder lacht gebroken
verwijdt de zachte morgen
Wezenloos geboren
van twee handen gedragen adem
Mijn gestalte

Linquenda

1968

Een hand gerijpt
van vijf vingers
eerbiedige stilte
Ik ontdek met twee handen
een bloemenveld
vertrap ik met mijn voeten

Zonder zichtbaar
keert iets om
De hemel raakt het water
en verstart een zuil
van zout en stof
De morgen moet verlaten

Onderdanig besef

1968

Even vleeslijk warm
is de groene stilte
rond je lichaam
waarin ik verpulver
tot een handgebaar

Slechts het groen van een blad
blijkt een blad